

Attopieties viri – lai dzīvo sievietes!

Dr. Axel Reetz, Veiko Spolitis, politiķi

Starptautiskās sieviešu solidaritātes dienas atskaņās diezgan ironiski, bet Latvijā joprojām aktuāls ir vienlīdzīgas samaksas jautājums. Ne mazāk aktuāli Latvijā ir jautājumi par zemo dzimstību un alkoholismu, tātad jautājumi, kuri parasti nokļūst sabiedrības uzmanības lokā pēc krasām politiskām un ekonomiskām pārmaiņām. Neskatoties uz vidējā dzīves līmeņa pakāpenisku uzlabošanos, totalitāra režīma beigām, un iedzīvotāju vidējā izglītības līmeņa celšanos, joprojām Latvijas sabiedrībā valda vienkāršots uzskats par to, ka Latvijā sieviešu ir vairāk nekā vīriešu. Tāpēc turpmākajā raksta autori centīsies rast atbildi, cik pareizs ir šāds pieņēmums?

Sieviešu „pārsvars” ikdienas situācijās

Sieviešu koncentrācija ikdienā ir novērojama noteiktās publiskās vietās. Jau bērnudārzā un pamatskolā var „nezinātniski” novērtēt, ka šajā sfērā strādā vismaz 90% sieviešu. Septiņu gadu laikā esam novērojuši, ka augstskolu humanitārajās un sociālajās zinātnēs studējošo puīšu procents no kopējā studentu skaita reti sasniedz desmit procentus. Birojos sastaptās smaidošās sekretāres un sabiedrisko ēdināšanas vietu un veikalu personālu dzimumu analīze pārlicina, ka lielākā daļa darbinieku šajā sfērā ir sievietes. Tomēr šeit mēs saskaramies ar ikdienā visplašāk sastaptajiem amatu pārstāvjiem, un šādi var rasties greizs priekšstats par atšķirībām vīriešu un sieviešu skaita ziņā. Patiesībā līdzīgi citām pasaules valstīm Latvijā tradicionāli dzimst vairāk puīšu nekā meiteņu. Ja no 1991.g. līdz 1995.g. Latvijā piedzima 83201 puikas un 78997 meitenes, tad pēc politiskās un ekonomiskās sistēmas maiņas, no 1996.g. līdz 2000.g., piedzima tikai 49790 zēni un 46876 meitenes.* Kopš 2001.g. demogrāfiskā situācija ir uzlabojusies, bet Latvijā daudz krasāk kā Eiropas Rietumu daļā izjūt atšķirības starp vīriešu un sieviešu mūža ilgumu. Tieši iepriekšminētās atšķirības dažādās vecuma kategorijās parasti rada greizu priekšstatu par to, ka Latvijas sabiedrība esot unikāla ar savu proporcionāli lielo sieviešu skaitu.

Absolūtos skaitļos 2004.g. Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju vidū uz 1250867 sievietēm bija tikai 1068336 vīrieši. Ja līdz 30.g. vecuma vīriešu skaits Latvijā vēl pārsniedz sieviešu skaitu (2004.g. 262613 vīrieši un 253863 sievietes.), tad sākot ar 30-39.g. vecuma kategoriju ir novērojams patstāvīgs vīriešu skaita samazinājums Latvijā (2004.g. uz 160984 sievietēm vairs tikai 158517 vīrieši). Šis atklājums lika mums turpmāk analizēt to, kāpēc, tad valstī kur vīriešu līdz

30.g. ir vairāk nekā sieviešu, tomēr vīriešu skaits vēlāk dramatiski sarūk?

Mirstība un emigrācija

Analizējot mirstības dinamiku atklājās, ka dabīgās nāves apstākļos mirušo Latvijas zēnu attiecība pret meitenēm ir 4:1. Pēc 2003.g. datiem vecumā no 20-24.g. slimību dēļ nomira 43 meitenes un 164 zēni, bet 25-29.g. grupā šis skaitlis bija 54 sievietes un 203 vīrieši. Pārsniedzot 30.g. robežu dabīgo nāves gadījumu attiecība samazinās, un vecumā no 45-49.g. un uz 371 sieviešu nāves gadījumiem bija 802 vīriešu nāves gadījumi.

Satraucošāks ir ārējo nāves cēloņu rezultātā bojā gājušo skaits. Starptautiskā prakse rāda, ka lielākais negadījumos cietušo skaits ir tieši 18-25.g. vecuma kategorijā. Smagākajā pārmaiņu laikā, 1994.gadā Latvijā gāja bojā 4637 vīrieši un 1372 sievietes, bet 2003.g. 3373 vīrieši un 931 sievietes. 2003.gadā autoavārijās gāja bojā 407 vīrieši un 145 sievietes, un no vardarbības gāja bojā 165 vīrieši un 82 sievietes. Visbeidzot pašnāvības Latvijā izdara vairāk vīrieši nekā sievietes (2003.g. 483 vīrieši un 122 sievietes), lai arī sievietes biežāk par vīriešiem brīdina par vēlmi izdarīt pašnāvību.

Lai rastu pilnīgu atbildi uz ievadā uzdoto jautājumu skatījām arī no Latvijas izceļojošo cilvēku statistiku. Piemēram, 2003.g. no Latvijas izbrauca 4834 sievietes un 3076 vīriešu vecumā no 20-24 gadiem. Šādi ilgtermiņa migrācijas saldo 2003. gadā sievietēm bija -650, kamēr vīriešiem tikai -196. Šāda tendence saglabājas arī citās vecuma kategorijās līdz 39.g. vecumam. Tātad Latvijā ir izveidojusies situācija, kad lielākas vīriešu mirstības un procentuāli lielākas sieviešu izceļošanas rezultātā sasniedzot 30.g. robežu sieviešu skaits sāk pārsniegt Latvijas vīriešu skaitu. Tomēr, vai tas norāda uz to, ka vīrieši straujāk nodzīvo savu dzīvi, jeb to, ka sievietes spēj to labāk izplānot.

Politiskās un ekonomiskās sistēmas pārmaiņas

Sieviešu emancipācija PSRS okupācijas laikos bija formāla, tāpēc Latvijas sievietes neskāra 1970. gadu Rietumu pasaules sieviešu kustība. Tomēr PSRS laikā piedāvātās izglītības iespējas nesa augļus, un ļāva Latvijas sievietēm salīdzinoši labāk pārdzīvot ekonomisko un politisko pārmaiņu laikus. Vēl 1979.g. uz 1000 iedzīvotājiem tikai 76 sievietēm un 86 vīriešiem bija augstākā izglītība. 1989.g. šis skaitlis sievietēm un vīriešiem bija 115, un 2000.g. uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā ar augstāko izglītību bija 151 sieviete un 124 vīrietis. Šo skaitļu dinamikas saknes ir meklējamas padomju periodā, kad patriarhālā sabiedrības uzbūve noteica vīrieša „ģimenes apgādnieka” lomu, kura galvenokārt bija saistīta ar darbu rūpniecībā jeb lauksaimniecības sektorā.

Šādi neefektīvo rūpniecības un lauksaimniecības uzņēmumu sabrukuma rezultātā „tradicionālie ģimenes apgādnieki” nokļuva savu otro pušu apgādībā. Situācijā, kad bija jāpārtiek no sievas skolotājas algas radīja „tradicionālajās vīriešu lomās” iejutušos vīriešos diskomfortu, kas savukārt pastiprināja alkoholisma, laulību šķiršanas un tml. problēmas. Vairāki pētījumi pēdējo desmit gadu laikā ir uzrādījuši, ka meiteņu sekmes Latvijas skolās ir labākas par zēnu sekmēm, un šis fakts atspoguļojas arī iestājeksāmenu pārbaudījumos augstskolās.**

Pateicoties labākai izglītībai un valodu zināšanām Latvijas sievietes spēj ātrāk kāpt pa karjeras kāpnēm šodienas modernās pasaules zinātņu ietilpīgajā ekonomiskajā sistēmā, kā arī tās spēj atrast izglītotākus dzīves partnerus ārpus Latvijas.

Šādi, lai arī līdz 30.g. vecu vīriešu skaits pārsniedz sieviešu skaitu, tomēr vīriešu neapmierinošais intelektuālais un materiālais stāvoklis Latvijā padara tradicionāla latvju vīrieša izredzes bez piepūles atrast gudru un izskatīgu latvju zeltēni problemātisku. Latvijas meiteņu skaits skolas vecumā ir mazāks par zēniem, un iespējams tas liek meitenēm būt centīgākām par puikām, un tas patiesībā būtu pamats turpmākiem pētījumiem. Visbeidzot, lai arī esošie skaitļi parāda situācijas dramatismu, tomēr raksta autori cer, ka sakārtojot izglītības sistēmas prioritātes un finansējumu būtu iespējams daudz kvalitatīvāk sagatavot modernās ekonomikas izaicinājumiem arī zēnus, un šādi pakāpeniski risināt dzimumu līdzsvara trūkumu Latvijā.

Publicēšanas datums: Otrdiena, 2006. gada 4. aprīlis.

Rubrika: Komentāri un viedokļi (2. lpp.)